

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Arvingen

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Arvingen", i Goldschmidt, M. A.: *Arvingen*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1988, s. 218. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-goldschmidt01-shoot-idm140700592132400.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Arvingen

3. Romersk intermezzo

Goldschmidt brugte navnet på den græske gudinde for gengældende retfærdighed, Nemesis, som betegnelse for verdens orden. Og Nemesis kunne det ligne, at han selv, få år efter at have sendt Otto Krøyer hjem så at sige uden dækning, befandt sig i den hjemløses rolle.

Årsagerne hertil var flere. For det første kom Goldschmidt omkring 1860 i modsætning til det politiske flertal i Danmark. Alle kunne se, at det trak op til en ny krig mod Tyskland, og Goldschmidt var stemt for at tage den hurtigt, mens den nationalliberale regering ønskede 219 at vinde tid. Regeringen havde stort set folket bag sig og vandt tid - indtil 1864, da Bismarck var kommet til magten i Preussen.

For det andet gennemgik Goldschmidt en religiøs krise. I 1857 havde han ladet Otto Krøyer dø i en genfunden tro på Kristus, og året efter forsøgte han selv, under indflydelse af sin barndoms lærer P.C. Berg, der nu var præst, at blive kristen. Men det viste sig umuligt for ham.

For det tredje havde Goldschmidt efter *Hjemløs* en følelse af, at hans digteriske inspiration var opbrugt. Som altid i sådanne situationer greb han til tanken om at rejse ud. Endelig opstod der i 1860, da han ikke længere havde kraft til at udgive *Nord og Syd*, svære økonomiske problemer.

I England havde Goldschmidt en fætter, der var både rig, gæstfri og hjælpsom. Det var diamanthandleren Benjamin Rothschild (1810-84), som med rørende stolthed og omhu promoverede Goldschmidt på det engelske bogmarked. Da hans værker blev vel modtaget, og da fætteren ydermere indbød ham til at komme og bo hos sig, fattede Goldschmidt håb om at bryde sig en ny bane som engelsk skribent. I august 1861 forlod han Danmark på ubestemt tid.

Tilværelsen i England virkede dog ikke i sig selv befordrende på Goldschmidts inspiration. Derfor tilbød den altid generøse fætter ved årsskiftet 1862/63 at bekoste en rejse for ham til Rom. Goldschmidt skrev til familien i Danmark, at dette var hans sidste chance for at komme igen som digter.

Og så skete det store. I Rom forelskede Goldschmidt sig i en kvinde fra Danmark, og hans følelser blev gengældt. Kvinden var den 12 år yngre Christiane Stilling, født Kirchoff (1832-1903). Hun var gift med filosofen og godsejeren P.M. Stilling, der var syg af tuberkulose og dybt afhængig af hendes pleje. Ydermere havde hun to børn i ægteskabet, så på noget seksuelt, endsige borgerligt forhold til Goldschmidt ville hun ikke indlade sig.

Men det fandt Goldschmidt god mening i. Sagen var, at han selv 20 år forinden, i sin æstetiske ungdom og efter P.L. Møllers forbillede, havde indledt et frit forhold til en skibsførerdatter fra Christianshavn. Med hende, som han fik uden nogen sinde at have elsket, havde han et eller to børn (hun sagde to, han et). Under en Nemesissynsvinkel fandt han det i orden, at når han nu omsider mødte kærligheden, var det sammen med en kvinde, som han ikke kunne få. 220 Men den bølge af lidenskab, der rejste sig i ham, kunne han fastholde som digterisk inspiration. Da Christiane Stilling oven i købet under en af deres samtaler ytrede, at han trods alt var *dansk* digter og burde blive det igen, mærkede han de engelske planer skrumpe ind til intet. Få måneder senere var han tilbage i København (juli 1863) og allerede i færd med at skrive *Arvingen*. I sin autobiografi sammenfatter han diskret de romerske oplevelsers betydning i følgende ord:

»formedelst Noget, som var i Sindet og udenfor, timedes der mig en stor Lykke, en stor Lysglans, hvortil hørte en tilsvarende Gjæld, og jeg gik ind i Glansen og Gjælden. Alt det Nævnte eller Antydede tilsammen førte til, at samtlige Poesiens Muligheder vaagnede i mig; ideal Løftelse og Bekymring, glade og tunge Forestillinger om Verdens skønne Orden og Strenghed, stort Haab og stærk Selvdom stege frem og fik tilnærmelsesvis Form, maaske mest kjendelig i »Arvingen« og »Bjergtagen«.« (*Livs Erindringer og Resultater*, Morten Borups udgave, bd. I s. 202.)